

Historia lekkoatletyki w Warszawie i województwie mazowieckim

Zarys historyczny i powstanie WOZLA

Lekkoatletyka to jedna z najstarszych i najbardziej popularnych dyscyplin na świecie, określana często mianem „królowej sportu”. W Polsce za jej kolebkę uważa się Lwów. Tam bowiem, za sprawą utworzonego w 1867 r. Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, odbywały się pierwsze zmagania w tej dyscyplinie oraz powstały pierwsze kluby, w których można było ją uprawiać - LKS "Pogoń" i "Czarni".¹ Istotną rolę w rozwoju polskiej lekkoatletyki odegrała również Warszawa, jeden z głównych ośrodków lekkoatletycznych na początku XX w.. Rozgrywano tu wiele zawodów lekkoatletycznych, w tym także m.in. mistrzostwa Polski. Zainaugurowane w 1920 r. zmagania w krajowym czempionacie początkowo odbywały jedynie we Lwowie i w Warszawie, gdyż tylko te miasta dysponowały odpowiednią infrastrukturą, umożliwiającą rozegranie wszystkich konkurencji lekkoatletycznych.

Duży wkład w rozwój lekkoatletyki w stolicy miały przede wszystkim Warszawskie Towarzystwo Higieniczne oraz Warszawskie Koło Sportowe. WTH zostało założone w 1898 r. przez propagatorów zdrowego trybu życia, tzw. higienistów, do których należał m.in. Bolesław Prus. To z ich inicjatywy powstały - wzorowane na krakowskich ogrodach jordanowskich - ogrody gier i zabaw im. Raua, gdzie można było spróbować swoich sił w różnych lekkoatletycznych konkurencjach. Organizowano również tzw. wystawy higieniczne, mające na celu zaszczepienie warszawiakom zamiłowania do aktywności fizycznej i uprawiania sportu. Podczas drugiej wystawy, w 1896 r., rozegrano jedne z pierwszych w stolicy zawody lekkoatletycznych. Rywalizowano w pięciu konkurencjach, m.in. biegach „kłusowym” i „kwadransowym na wytrzymałość”, a także w... „marszu chodem” i... „zapasach piechurów”. Dzięki Warszawskiemu Kołu Sportowemu, powstałemu w 1907 r., wybudowano infrastrukturę lekkoatletyczną w parku Agrykola, co zintensyfikowało rozwój tej dyscypliny. W stolicy zaczęto również organizować coraz więcej zawodów, w tym także międzymiastowych. Jedne z takich zmagania miały miejsce 8 czerwca 1912 r. podczas Międzynarodowej Wystawy Przemysłowo-Sportowej. Wystartowali w nich m.in. znani lekkoatleci z Lwowa – Waclaw Kuchar, Tadeusz Garczyński oraz Władysław Ponurski, który w tym samym roku wystąpił w barwach Austrii w Igrzyskach V Olimpiady w Sztokholmie. W drugiej dekadzie XX w. „królowa sportu” zyskała także wielu zwolenników wśród stołecznej młodzieży akademickiej.

¹ Były to kluby piłkarskie, posiadały jednak sekcje lekkoatletyczne.

Przedstawiciele warszawskiego środowiska lekkoatletycznego brali czynny udział w utworzeniu Polskiego Związku Lekkiej Atletyki, czyli najstarszej organizacji sportowej w niepodległej Polsce. Założycielskie spotkanie odbyło się 11 października 1919 r. w Krakowie. Uczestniczyli w nim również reprezentanci tego miasta, a także Lwowa i Łodzi. Wkrótce powstały także okręgowe związki lekkoatletyczne. Za datę narodzin związku warszawskiego – WOZLA - przyjmuje się rok 1920. Wtedy to zorganizowano m. in. pierwszą edycję „Biegu Belwederskiego”, którego trasa wiodła z Zamku Królewskiego do Belwederu. Zwycięzcą został Zygmunt Strubel, pokonując dystans 4400 m w czasie 14:52,4. Rok później odbyła się m.in. pierwsza edycja Biegu Kuriera Polskiego, a w dniach 6-7 sierpnia premierowe mistrzostwa Warszawy. W tej imprezie zabłysnęli lekkoatleci "Polonii", a w szczególności Stanisław Sośnicki, który triumfował w biegu na 100 m (11,4), skoku wzwyż z miejsca (120,5), skoku w dal z miejsca (2,83) i z rozbiegu (6,33) oraz trójskoku (12,04), a także Janusz Habich, najlepszy na 200 (24,6) i 400 m (55,0). Nieco ponad miesiąc później, w dniach 15-16 września, rozegrano w Warszawie pierwsze międzypaństwowe zawody lekkoatletyczne. Oprócz stołecznych zawodników wystąpiło w nich także 27 reprezentantów Czechosłowacji, Estonii, Francji i Holandii.

Działalność organizacyjno-sportowa WMOZLA

Choć Warszawski Okręgowy Związek Lekkiej Atletyki (WOZLA) obecnie funkcjonujący pod nazwą Warszawsko-Mazowiecki Okręgowy Związek Lekkiej Atletyki (WMOZLA) powstał w 1920 r., jego działalność sformalizowano dwa lata później. Dopiero 3 czerwca 1922 r. odbył się pierwszy zjazd delegatów, na którym ukonstytuowano zarząd organizacji. Nie mianowano jednak prezesa. Pracami zarządu koordynował najpierw kpt. Filipowicz, a potem Wacław Znajdowski. Ten drugi już wcześniej odgrywał kluczową rolę w rozwoju warszawskiej lekkoatletyki. Stał bowiem na czele grupy osób organizujących zmagania lekkoatletyczne w stolicy oraz przygotowujących I zjazd WOZLA. W latach 1930-1939 Znajdowski przewodził Polskiemu Związkowi Lekkiej Atletyki.

Obecnie funkcję prezesa WMOZLA, od 2016 r. pełni dwukrotny mistrz olimpijski Tomasz Majewski. Przed nim stanowisko to sprawował Jacek Zmecznik.

Na początku działalności w skład WOZLA wchodziła większość powiatów ówczesnego województwa warszawskiego wyłączając Kutno, Lipno, Łowicz, Rawę Mazowiecką, Sierpc i Skierniewice, a także niektóre powiaty w województwie lubelskim, a mianowicie Garwolin, Siedlce, Sokołów i Węgrów oraz białostockim: Kolno, Łomża, Ostrów Mazowiecka i Ostrołęka.

Obecnie obszarem jego działania jest wyłącznie teren województwa mazowieckiego, a siedziba mieści się w Warszawie. WMOZLA zrzesza organizacje społeczne propagujące rozwój lekkoatletyki. Należą do niego 24 stołeczne kluby oraz 39 z innych powiatów województwa mazowieckiego, w tym m.in. z Kozienic, Mławy, Ostrołęki, Piaseczna, Płocka, Pułtuska, Radomia, Siedlec, czy też Sochaczewa.

Kluby z Warszawy, należące do WMOZLA w 2020 roku:

1. KS Warszawianka

02-511 Warszawa, ul. Merliniego 2

2. AZS-AWF

01-813 Warszawa, ul. Marymoncka 34

3. MKS Polonia

00-206 Warszawa, ul. Konwiktorska 6

4. RKS Skra

02-034 Warszawa, ul. Wawelska 5

5. Legia 1926

00-836 Warszawa, ul. Żelazna 41 lok. 9

6. KS Orzeł

03-831 Warszawa, ul. Podskarbińska 14

7. UKS LA Basket

03-254 Warszawa, ul. Turmoncka 2

8. UKS Kusy

01-952 Warszawa, ul. S. Lindego 20

9. UKS Mokotów

00-765 Warszawa, ul. Piaseczyńska 114/116

10. UKS Impuls

00-964 Warszawa, Al. Stanów Zjednoczonych 24

11. UKS Orleńta

04-393 Warszawa, ul. Siennicka 15

12. UKS Wawer ZS 70

04-855 Warszawa, ul. Bajkowa 17/21

13. AKL Ursynów

02-786 Warszawa, ul. Ciszewskiego 10 pok.101

14. UKS Sprint 2020

01-684 Warszawa, ul. Klaudyny 32/108

15. UKS Gepard

01-756 Warszawa, ul. Przasnyska 18a

16. UKS SMS Warszawa

01-952 Warszawa, ul. S. Lindego 20

17. RK Athletics Sp. z o.o.

02-540 Warszawa, ul. Madalińskiego 42 lok. 47/48

18. KS Biegam Bo Lubię

01-631 Warszawa, ul. Potocka 33A/6

19. Warszawiaky Athletics Club

01-876 Warszawa, ul. Broniewskiego 91/69

20. KU AZS WAT Warszawa

00-908 Warszawa, ul. Kartezjusza 1

21. MKS Syrena

03-969 Warszawa, ul. Lizbońska 2 lok 139

22. OKS SKRA

02-34 Warszawa, ul. Wawelska 5

23. UKS Młodzik

01-827 Warszawa, ul. Płatnicza 72/74

24. UKS Żoliborz

01-652 Warszawa, ul. Potocka 1

Pozostałe kluby województwa mazowieckiego, należące do WMOZLA w 2020 roku:

1. LKS Olymp

05-870 Błonie, ul. Lesznowska 15a

2. UKS Melo Błonie

05-870 Błonie, ul. Łąki 2

3. GKS Wilga Garwolin

08-400 Garwolin, ul. Sportowa 34

4. UKS Orły Glinianka

05-408 Glinianka, ul. Napoleńska 53A

5. KS Biegi Grodzisk Mazowiecki

05-827 Grodzisk Mazowiecki, ul. Westfala 3A

- 6. UKS Izabelin**
05-080 Izabelin, ul. 3 Maja 49
- 7. ULKS Jedlińsk**
26-660 Jedlińsk, ul. Konopnickiej 2
- 8. UKS Victoria Józefów**
05-420 Józefów, ul. Długa 44
- 9. UKS Olimp Kozienice**
26-900 Kozienice, ul. Głowaczewska (hala sportowa)
- 10. KS Maków Biega**
06-200 Maków Mazowiecki, ul. Kopernika 11/32
- 11. MTE Milanówek**
05-822 Milanówek, ul. Brzozowa 1
- 12. KS Zawkrze Mława**
06-500 Mława, ul. Piłsudskiego 33a
- 13. MAL-MKLA Mława**
06-500 Mława, ul. Żołnierzy 80 Pułku Piechoty 4
- 14. PUKS Młode Orły**
05-101 Nowy Dwór Mazowiecki, ul. Młodzieżowa 1
- 15. OKLA Ostrołęka**
07-409 Ostrołęka, ul. Jaracza 2/8
- 16. UKS Clan Ostrołęka**
07-400 Ostrołęka, ul. Traugutta 2
- 17. UKS Siódemka**
07-410 Ostrołęka, ul. Hallera 12
- 18. LKS Ostrowianka**
07-300 Ostrów Mazowiecka, ul. Warchalskiego 3
- 19. LKS Osuchów**
96-323 Osuchów, ul. Szkolna 1
- 20. UKS Otrębusy**
05-805 Otrębusy, ul. Piaseckiego 2
- 21. OKS Start**
05-400 Otwock, ul. Sportowa 1
- 22. SRS Kondycja Piaseczno**
05-500 Piaseczno, ul. 1 Maja 16

23. UKS Orlik Pionki

26-670 Pionki, ul. Leśna 1

24. MUKS Płock

09-402 Płock, ul. Sportowa 3

25. MLKL Płock

09-402 Płock, ul. Sportowa 3

26. PTT Delta Płock

09-410 Płock, ul. Jana Pawła II 33/36

27. MKS Durasan Płońsk

09-100 Płońsk, ul. Sienkiewicza 8

28. UKS Misiaczki Pruszków

05-800 Pruszków, ul. Hubala 4

29. MKS Pułtusk

06-100 Pułtusk, ul. New Britain 1

30. RLTL ZTE Radom

26-600 Radom, ul. Toruńska 7

31. RLMKS Orleńta

26-600 Radom, ul. Szeroka 2 m 82

32. MKS Pogoń Siedlce

08-110 Siedlce, ul. Prusa 6

33. WLKS Iganie Nowe

08-110 Siedlce, ul. Siedlecka 49

34. SKS Feniks Siedlce

08-110 Siedlce, ul. Gospodarcza 4

35. KM Aktywni Sochaczew

96-500 Sochaczew, ul. Grunwaldzka 6/39

36. UKS Herkules Sulejówek

05-071 Sulejówek, ul. Narutowicza 10

37. UKS Filipides Teresin

96-515 Teresin, Al. XX-lecia 32

38. LKS Mazowsze Teresin

96-515 Teresin, Al. XX-lecia 32

39. UKS Gazela

05-200 Wołomin, ul. Korsaka 4

Popularyzacja dyscypliny

Głównym celem WMOZLA jest „popularyzacja, upowszechnianie i podnoszenie poziomu lekkiej atletyki”. Swoje zamierzenia realizuje on m.in. poprzez ustanawianie sportowo-technicznych reguł uprawiania lekkoatletyki i systemów rozgrywek okręgowych oraz ustalania zasad i przepisów w tej dziedzinie, a także organizację zawodów o mistrzostwo okręgu, meczów międzypaństwowych oraz innych imprez poświęconych tej dyscyplinie.

Przez 100 lat swojej działalności WMOZLA zorganizował wiele lekkoatletycznych zawodów rangi krajowej i międzynarodowej, zarówno halowych, jak i tych na otwartym stadionie. Były to m.in. mistrzostwa Warszawy i Mazowsza w różnych kategoriach wiekowych, zawody w chodzie sportowym oraz w biegach przełajowych: indywidualne oraz zespołowe. W ostatnich kilku latach najbardziej znane imprezy organizowane przez WMOZLA to Warszawska Liga Lekkoatletyczna, Zawody Lekkoatletyczne im. E. Lokajskiego czy też Memoriał Zygmunta Szelesta.

W Warszawie odbyło się wiele ogólnopolskich imprez lekkoatletycznych, takich jak mistrzostwa kraju czy Memoriał Janusza Kusocińskiego, a także międzynarodowych. Z tych ogólnościowych warto wspomnieć o Akademickich Mistrzostwach Świata, których pierwsza edycja w 1924 r. odbyła się właśnie w stolicy Polski. Miało to miejsce w dniach 17-20 września. Rywalizowano w pięciu dyscyplinach, w tym także lekkoatletyce. Udział brali tylko mężczyźni. Byli to reprezentanci siedmiu krajów: Anglii, Estonii, Francji, Nowej Zelandii, Polski, Stanów Zjednoczonych i Włoch. Biało-czerwoni wywalczyli w tej imprezie najwięcej, bo aż 20 medali, z czego dziewięć stanowiły złote. Pięć trofeów z najcenniejszego kruszcu zdobyli lekkoatleci: Sławosz Szydłowski w rzutach dyskiem i oszczepem, Zygmunt Weiss w biegu na 400 m, Stefan Kostrzewski na 800 m oraz Józef Jaworski na 3000 m. W 1964 r. zaś Warszawa była gospodarzem Europejskich Igrzysk Juniorów w Lekkoatletyce, które były pierwowzorem mistrzostw Europy juniorów. Podczas nich pierwsze międzynarodowe sukcesy odniosły Irena Kirszenstein (później znana jako Szewińska) oraz Ewa Kłobukowska - łącznie zdobyły one trzy złote medale. Ta pierwsza w biegu na 200 m i skoku w dal, druga zaś w biegu na 100 m. Wielkim lekkoatletycznym świętem, które miało miejsce w Warszawie, był mecz Polska-USA w 1958 roku. Spotkanie, rozegrane 1 i 2 sierpnia na Stadionie Dziesięciolecia, zgromadziło na trybunach po 100 tys. osób.

Sportowe sukcesy reprezentantów warszawskich klubów

Warszawa od wielu lat jest jednym z głównych ośrodków lekkoatletyki w Polsce. To przełożyło się na sukcesy reprezentantów klubów z tego miasta zarówno na arenie krajowej, jak i międzynarodowej. Sięgali oni po wiele medali nie tylko mistrzostw Polski, ale także dużych i prestiżowych imprez, jak igrzyska olimpijskie oraz mistrzostwa świata i Europy.

Największą gwiazdą nie tylko warszawskiej lekkoatletyki, ale także krajowej, była niewątpliwie Irena Kirszenstein-Szewińska. Reprezentantka "Polonii", jako pierwsza na świecie zawodniczka, przebiegła 400 m poniżej 50 sekund. Pięciokrotnie wystąpiła na igrzyskach olimpijskich – w Tokio (1964), Meksyku (1968), Monachium (1972), Montrealu (1976) i Moskwie (1980). Wywalczyła siedem medali, w tym trzy złote: w sztafecie 4x100 m (Tokio 1964), w biegu na 200 m (Meksyk 1968) oraz na 400 m (Montreal 1976). Żaden inny sportowiec z Polski nie może pochwalić się taką liczbą olimpijskich trofeów, stąd Szewińska często określaną jest mianem królowej polskiego sportu. Jej dorobek uzupełnia 10 medali mistrzostw Europy, w tym pięć złotych z lat 1966-1978 w biegach na 100 i 200 m, w sztafecie 4x100, 4x400 m oraz w skoku w dal.

Czterokrotnie w igrzyskach wystąpili oszczepnik Janusz Sidło i kulomiot Tomasz Majewski. Ten pierwszy uczestniczył w olimpijskich zmaganiach w Melbourne (1956), Rzymie (1960), Tokio (1964) i Meksyku (1968). Najlepiej spisał się swoim debiucie, zdobywając srebrny medal. Był wtedy zawodnikiem "Spójni" Warszawa. Sidło ma na swoim koncie również trzy medale mistrzostw Europy, w tym dwa złote (1954, 1958).

Majewski, który obecnie pełni funkcję prezesa WMOZLA, startował w igrzyskach w latach 2004-2016, dwukrotnie sięgając po mistrzostwo olimpijskie - w Pekinie (2008) i Londynie (2012). Jest pierwszym Europejczykiem, który obronił tytuł mistrza olimpijskiego w pchnięciu kulą. W swojej karierze zawodnik m.in. "Skry", "Warszawianki" oraz AZS-AWF Warszawa sięgał także po wicemistrzostwo świata (2009), wywalczył również dwa medale mistrzostw Europy – złoty w 2010 i brązowy w 2014 r.

Dwukrotnie mistrzostwo olimpijskie wywalczyła młociarka warszawskiej "Skry" Anita Włodarczyk. Dokonała tego w Igrzyskach w Londynie (2012) oraz Rio de Janeiro (2016). Jako zawodniczka stołecznego klubu sięgnęła jeszcze także po trzy złote medale mistrzostw świata (2013, 2015, 2017) oraz cztery mistrzostw Europy (2012, 2014, 2016, 2018). Włodarczyk, która obecnie reprezentuje barwy AZS AWF Katowice, zapisała na swoim koncie tytuł najlepszej młociarki globu także w 2009 r. Występowała wtedy jednak w drużynie AZS AWF Poznań.

Pierwszą osobą, która wywalczyła olimpijski medal w lekkoatletyce, reprezentując w tym czasie barwy warszawskiego klubu, była Halina Konopacka. Dyskobolka AZS sięgnęła po

złoto podczas Igrzysk IX Olimpiady w Amsterdamie w 1928 r. Było to pierwsze trofeum z najcenniejszego kruszcu w historii polskich występów na IO.

Przed wybuchem II wojny światowej jeszcze dwójka biało-czerwonych lekkoatletów stanęła na olimpijskim podium. Byli to Stanisława Walasiewicz, złota medalistka z Los Angeles (1932) i srebrna z Berlina (1936) na 100 m oraz Janusz Kusociński, triumfator biegu na 10000 m podczas igrzysk w USA (1932). Oboje występowali w tym czasie w warszawskich klubach. W 1932 r. Walasiewicz była zawodniczką „Sokoła-Grażyna”, a w 1936 „Warszawianki”, której barwy przez większość swojej kariery reprezentował także Kusociński.

Lekkoatleci stołecznych klubów sięgali po olimpijskie medale także podczas igrzysk rozgrywanych w latach 1960-1980 oraz 2000-2016. W Rzymie (1960) brązowe trofea wywalczyła dwójka legionistów – Celina Jesionowska w sztafecie 4x100 m oraz Tadeusz Rut w rzucie młotem. W kolejnych w Tokio aż pięcioro „warszawiaków” zdobyło medale. Złote w sztafecie 4x100 m zapisały na swoim koncie Ewa Kłobukowska ze „Skry” i Irena Kirszenstein-Szewińska z „Polonii”. Obie sięgnęły także po indywidualne laury – Szewińska po srebro na 200 m i w skoku w dal, a Kłobukowska po brąz w biegu na 100 m. Srebrne trofea w sztafecie 4x100 m wywalczyli w Japonii Marian Foik z „Legii” i Andrzej Zieliński z „Gwardii”, a inny legionista Andrzej Badeński stanął na trzecim stopniu podium w biegu na 400 m.

W Meksyku (1968) dwa medale do olimpijskiego dorobku – złoto na 200 m i brąz na 100 m dopisała Szewińska. Lekkoatletka „Polonii” wywalczyła także brązowe trofeum na 200 m w kolejnych igrzyskach w Monachium w 1972 r. Po „krążek” tego samego koloru sięgnął wtedy również zawodnik „Gwardii” Ryszard Katus w dziesięcioboju, a mistrzostwo olimpijskie zdobył jego klubowy kolega Władysław Komar w pchnięciu kulą.

W 1976 r. w Montrealu aż troje lekkoatletów ze stołecznych klubów triumfowało w olimpijskich zmaganiach – Szewińska („Polonia”) na 400 m, Jacek Wszola (AZS-AWF Warszawa) w skoku wzwyż i Tadeusz Ślusarski („Skra”) w skoku o tyczce. Srebro dołożył natomiast Jan Werner („Gwardia”) w sztafecie 4x400 m.

Na Igrzyskach w Moskwie kolejne medale do swojego olimpijskiego dorobku dołożyli Wszola i Ślusarski. Tym razem były one jednak srebrne. Trofea z tego samego kruszcu wywalczyli także w sztafecie 4x100 m Zenon Licznerski i Marian Woronin z „Legii” oraz Leszek Dunecki z AZS-AWF Warszawa. Po brąz w skoku wzwyż sięgnęła natomiast zawodniczka „Gwardii”, Urszula Kielan.

Na kolejne olimpijskie trofeum reprezentanta stołecznych klubów lekkoatletycznych trzeba było czekać aż do Igrzysk w Sydney (2000). Wtedy to, po 20 letniej przerwie, na najwyższym

stopniu podium w rzucie młotem stanęła zawodniczka "Warszawianki", Kamila Skolimowska. Została tym samym pierwszą w historii mistrzynią olimpijska w tej konkurencji i najmłodszą polską zdobywczynią złotego medalu igrzysk. Miała wówczas 17 lat i 331 dni.

W ostatnich latach polscy lekkoatleci, w tym także występujący w klubach zrzeszonych w WMOZLA, dostarczają kibicom wielu emocji oraz powodów do radości i dumy. Miejmy nadzieję, że ta dobra passa będzie kontynuowana. Zarówno PZLA jak i WMOZLA od lat przykładają dużą wagę do wyszukiwania nowych talentów i ich szkolenia, co zdaje się obecnie procentować. Być może przełoży się to także na sukcesy podczas przesuniętych na rok 2021 Igrzysk Olimpijskich w Tokio oraz innych prestiżowych imprez międzynarodowych.

Marta Marek

Bibliografia:

Herbst S., *Encyklopedia Warszawy*, Warszawa 1974.

Rybiński J., Wróblewski M., Mioduszewski Z., *75 lat warszawskiej lekkoatletyki 1921-1996*, Warszawa 1996.

Pietkiewicz S., *Początki lekkoatletyki w Warszawie*, „Królowa Sportu” 2005, nr 2.